

In dit voorlaatste hoofdstuk nemen wij u mee naar de literatuur. Al onze kennis is gebaseerd op gesprekken en geschreven bronnenonderzoek. Zo is onze zienswijze een vernieuwde samenvatting van reeds bestaande op papier vastgelegde kennis. Wij fungeerden alleen maar als tussenpersoon.

Toen wij, de werkgroep Tuigerij & Dokumentatie van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Zeilend Bedrijfsvaartuig, in de loop van 1983 het manuscript afsloten eindigden wij met een uitgebreide boekenlijst; een lijst boeken die wij aan de ene kant gebruikten voor ons historische onderzoek en anderzijds voor gebruik bij het daadwerkelijk restaureren van de door ons zo bewonderde schepen. Wij hopen dat u nog vele uren „ingespannen lezend” zult doorbrengen, al zullen een aantal boeken, die in de lijst nog als verkrijgbaar staan, ondertussen uitverkocht of moeilijk verkrijgbaar zijn.

Voor aanvullingen houden wij ons van harte aanbevolen: Floris Hin, Kerkstraat 382, 1017 JB Amsterdam, tel: 020-220412

BIBLIOGRAFIE VAN HET ZEILEND BEDRIJFSVAARTUIG

1. **Hollandse Jachten van de Toekomst.** H. Kersken Sr. Born NV. Uitgeversmaatschappij Assen/Amsterdam/Rotterdam, 1963. Sporadisch tweedehands verkrijgbaar. Verzameling platbodemschepenontwerpen waarbij de schrijver/ontwerper de karakteristiek van de schepen en de moderne eisen aan een jacht op een veelal uitstekende manier weet te combineren.

2. **Groningen AHOY.** Else Zwart, J. Damminga, Jan Heuff. Uitgeverij Kemper, Groningen, 1980. Nog in de boekhandel.

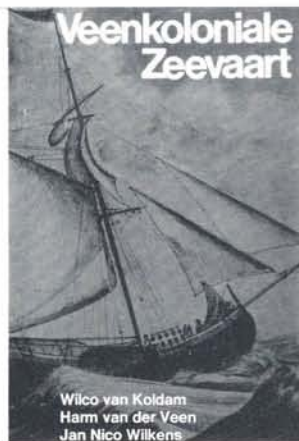
Een, ter ere van het 75-jarige jubileum van de Onderlinge Verzekering Oranje, uitgegeven collage van oud en weer nieuw in de vaart gebrachte zeilende bedrijfsvaartuigen.

3. **Prinsenjacht De Groene Draeck.** Een uitgave van N.V. Koninklijke Nederlandse Boekdrukkerij H.A.M. Roelants - Schiedam, zonder jaartal. Sporadisch tweedehands. Beschrijving van de totstandkoming en bouw van dit Lemster-aakjacht.

4. **Met zeil en Treil, de tjalk in binnen- en buitenvaart.** Frits Loomeyer. Uitgeverij De Alk b.v. Alkmaar, 1980. In de boekhandel.

Een „proberen” beschrijving van alles rondom het verschijnsel tjalk. Helaas door deze brede opzet niet erg diepgaand en ook met weinig

nieuws t.o.v. eerder verschenen verhandelingen over de zeilende bedrijfsvaartuigen.

5. **Veenkoloniale Zeevaart.** Wilco van Koldam, Harm van Veen, Jan Nico Wilkens. Schuur Veendam B.V., 1979. In de boekhandel.

Dit boek werd geschreven naar aanleiding van een tentoonstelling „Pompen of Verzuipen” in 1974 in „Het Veenkoloniaal Museum” te Veendam. Een geschiedkundige verzameling over vooral kustzeilers en aanverwante zaken. O.a. uitgebreide lijsten van schepen, data, eigenaren en schippers.

6. **Glorie van de Oude Binnenvaart; ...met de beste groeten van ...** Rob Martens en Lieuwe Westra. Uitgeversmaatschappij Born b.v., Assen/Amsterdam, zonder jaartal. Nog in de boekhandel te koop.

Een verzameling prentbriefkaarten die een fascinerend overzicht geven van de – grotendeels – verdwenen vloot zeilende bedrijfsvaartuigen.

7. **Het wrak van een 16de eeuws vissersschip in Flevoland.** H.R. Reinders, H. van Veen, K. Vlierman, P.B. Zwiers.. Een overdruk van: Verslag van het onderzoek van een vissersschip op kavel W 10 in Oostelijk Flevoland. Flevobericht 140 (1978), Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Uitgave van Museum voor Scheepsarcheologie, Ketelhaven-Dronten. Verkrijgbaar in het bovenvermelde museum.

Beschrijving van hoe de opgraving van een houten schip in z'n werk gaat. Reconstructie van het schip en z'n sociale functie binnen een gemeenschap.

8. **Schuitenmakerij rond Wer-vershoof.** Uit „Het Peperhuis”. Uitgave van „de Vereniging Vrienden van het Zuiderzeemuseum”. Geen jaartal. Te koop in het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen en een enkele vakboekhandel. Beschrijving van de geschiedenis van, en de wederopbouw in het Buitenumuseum van het Rijksmuseum „Zuiderzeemuseum”, van deze schuitenmakerij. Het geeft verder ook een goed inzicht in de bouw en de plaats van het schip binnen de bevolking.

9. **Scheepssier.** G.R. Kruis-sink. Hollandia b.v. Baarn, 1977. In de boekhandel; of anders tweedehands. Geeft o.a. ook een beschrijving van de versieringen op onze oude zeilende binnenschepen.

10. **Catalogus voor het Werf-Rederij-En Havenbedrijf 1949.** Redacteur D. Schouten Hzn. Uitgegeven door de N.V. Voorheen Drukkerij Levisson, Hofwijckstraat 9, 's-Gravenhage, tel.: 070-117577. Moeilijk tweedehands.

Technische verhandelingen en gegevens van materialen in gebruik in de scheepsbouw en -vaart. Verzameling toen geldende normbladen. Uitgebreide afdeling advertenties – en lijst adverteerders – van toeleveringsbedrijven ten behoeve van deze scheepsbouw en -vaart.

11. **Plezierig varen. Ronde en platbodemjachten.** Jaap A. M.

Kramer en Wim de Bruijn. De Boer Maritieme Handboeken/Unieboek - Bussum en Interdijk N.V., Schiphol-Oost, 1972. Tweedehands. Korte beschrijvingen en een overzicht van de hedendaagse nog zeilende jachten en tot jacht verbouwde binnenvaartschepen.

12. **Schepen op de Schelde; binnenvaartuigen en vissersschepen op de Schelde omstreeks 1900.** Derde uitgave. M. Seghers & R. de Bock. Uitgeverij de Sikkell N.V., Lamoriniesestraat 116, Antwerpen, 1962. Tweedehands. Een serie uitstekend gedetailleerde tekeningen van schepen zoals zij op de Schelde voeren. Vergezeld van korte beschrijvingen.

P.J.V.M. SOPERS

SCHEPEN DIE VERDWIJNEN

BEWERKT DOOR
H.C.A. VAN KAMPEN

AMSTERDAM - F. N. VAN KAMPEN & ZON N.V.

13. **Schepen die verdwijnen.** P. J. V. M. Sopers, bewerkt door H. C. A. van Kampen. P. N. van Kampen & Zoon N.V., Amsterdam. Zonder jaartal, maar waarschijnlijk 1947/48. Een nieuwere uitgave (o.a. 3de druk 1974) misschien tweedehands te koop. In de openbare bibliotheek van Amsterdam zijn er twee exemplaren ter uitleen. Een basishandleiding op het gebied van de bouw, tuigage en inrichting van het zeilende binnenschip. Weliswaar speciaal over het houten binnenschip, maar toch ook voor onze ijzeren/stalen zeilende bedrijfsvaartuigen het enige en meest uitgebreide handboek. Aanbevolen!

14. **Bemastung und Takelung der Schiffe.** Friedrich Ludwig

Middendorf. Horst Hamecher, Kassel. 1977; fotografische herdruk van de uitgave van 1903. Nog in de boekhandel.

Dit boek kun je wel *de* handleiding noemen van het klassificeren door de Germanischer Lloyd rondom de eeuwwisseling. O.a. geeft het ook een uitgebreide informatie over het kofschip, koftjalk en de tjalk. Aanbevolen!

15. **Ronde en Platbodemjachten.** Dr. T. Huitema. Uitgegeven onder auspiciën van de Stichting ronde- en platbodemjachten door P. N. van Kampen & Zoon N.V. te Amsterdam in 1965. (Vijfde herziene druk). Nieuwe totaal herziene druk in voorbereiding bij De Boer Maritiem, Houten.

Uitgebreide handleiding over de geschiedenis en de bouw van deze jachten. Vele lijnen- en zeilplannen completeren het boek. Aanbevolen voor algemene basisinformatie.

16. **Hijsgereedschappen; kettingwerk, staaldraadkabels, touwwerk.** L. Drooger & L. Noordegraaf. Uitgeverij Waltman, Delft, 1955. Nog te koop bij de uitgever de tweede gewijzigde druk 1962.

Technische informatie over keuze en behandeling van ketting, staalkabel en touwwerk, haken - sluitingen en ogen, schijven en trommels, blokken en spanners.

17. S. P. de Boer en J. A. Schaap's **Schiemanswerk en Zeilnaaien.** K. Glas en J. W. Schutte. Tweede druk. Uitgeverij J. F. Duwaer & Zonen, Amsterdam, zonder jaartal. Nog in de boekhandel verkrijgbaar.

Uitgebreide verhandelingen over het schiemanen aan boord in al z'n facetten.

18. **Vijftig afbeeldingen - Schepen en Vaartuigen.** P. le Comte. Herdruk van de uitgave uit 1831 door F. Kaal te Amsterdam. Geen uitgever. Geen jaartal. Tweedehands. Platen en beschrijving van diverse schepen die een goed inzicht geven in de ontwikkeling van o.a. ook het zeilende binnenschip.

W. K. VERSTEEG

1700

1900

P. N. VAN KAMPEN & ZON N.V. AMSTERDAM

19. **Scheepsmodellen; 1700-1900, bevattende modellen van vissersschepen, vrachtschepen, schepen voor groote vaart, yachten, enz.** Ongewijzigde herdruk van de uitgave van 1945. P. N. van Kampen & Zoon N.V., Amsterdam, 1972. Tweedehands.

Lijnenplannen en een enkel zeilplan van de houten scheepsbouw met diverse voorbeelden van binnenschepen. Dit platenalbum helpt bij de bestudering van de ontwikkeling van het oude houten schip naar ons ijzeren-/stalen exemplaar.

20. **Segler in der Zeitenwende.** Joachim Kaiser. Chronik der Seefahrt - Verlag Egon Heinemann, 1977. In de boekhandel.

Zeer uitgebreide verhandeling van de Duitse zeilende binnen- en kustvaart.

21. **Segler im Gezeitenstrom.** Joachim Kaiser. Chronik der Seefahrt - Verlag Egon Heinemann, Norderstedt. Tweede en bewerkte druk, 1979. In de boekhandel.

De biografie van de houten Ewer.

22. **Verzameling van vier en tachtig stuks Hollandsche Schepen; geteekend en In Koper Gebracht door G. Groenewegen - 1789 - te Rotterdam, bij J. van den Brink.** Heruitgave zonder jaartal. Nog in de boekhandel; o.a. bij de Slegte.

De platen geven een inzicht in de geschiedenis/ontwikkeling van o.a. ook de zeilende binnenschepen.

23. **De Schoonheid onzer Binnenschepen.** W. J. Dijk. A. J. Hilgersom/Navigare - Amsterdam. 1977 een heruitgave van het oorspronkelijke werk. In de boekhandel; in ieder geval bij de uitgever.

Een schoonheid van een boek. Tekeningen en beschrijvingen over de zeilende binnenvaart grotendeels getekend en geschreven in de periode 1942-45 te Galamadammen, Friesland. Aanbevolen. In de tekeningen en de tekst is veel interessants voor ons restauratiewerk te vinden.

24. **Stervende Zee.** Jos Lussemburg en K. Boonenburg. P. N. van Kampen & Zoon N.V., Amsterdam, 1963. Moeilijk tweedehands.

Een boek in schilderijen en tekst dat ons verhaalt over de Zuiderzeecultuur nog van voor haar afsluiting in 1932.

BESCHOUWING

van den
NEDERLANDSCHEN
SCHEEPSBOUW

F. N. van Kampen

HANDLEIDING

tot den
EUROPEELIJKEN
SCHEEPSBOUW

F. N. van Kampen

25. **Handleiding tot den Burgelijken Scheepsbouw.** F. N. van Loon. Facsimile uitgave van de oorspronkelijke uitgave uit 1838. Lykele Jansma - Buitenpost/De Boer Maritiem - Haarlem, 1980. In de vakboekhandel.

Beschouwing van den Nederlandschen Scheepsbouw. F. N. van Loon. Facsimile-uitgave van de oorspronkelijke uitgave uit 1820. Lykele Jansma - Buitenpost/De Boer Maritiem - Haarlem, 1980. In de

vakboekhandel.

Twee boekwerken en één platenalbum. F. N. van Loon wordt wel beschouwd als de geestelijke vader van het moderne scheepsontwerpen (zeker wat betreft de binnenvaartschepen). Deze verhandelingen geven in tekst en tekeningen goed aan hoe een goed schip te bouwen. Een goede voorbereiding op onze ijzer/en staalbouw. In de boeken en van de tekeningen zijn veel technische details voor ons restauratie-werk te vinden.

26. **Handleiding tot de kennis van Tuig, Masten, Zeilen, enz.**, door J. C. Pilaar & G. P. J. Mossel (1858). Facsimile – herdruk in 1974 van de uitgave Amsterdam – 1858. Fontes Pers. In de vakboekhandel.

Geeft voor ons tuigwerk veel geschiedkundig wetenswaardigs en leert ons iets van de idee van de oude schiemanen.

27. **De Nederlandsche Binnenscheepvaart; verleden, heden, toekomst.** J. de Hoog. Uitgave Brockhoff N.V. v./h. Kemink en Zoon Utrecht. Géén jaartal.

Een sociologische dissertatie over de binnenvaart in al z'n aspecten tot zo ongeveer 1937.

28. **Restauratie Klassieke Schepen.** John Lewis. De Boer Maritiem 1978. Of in de boekhandel, of tweedehands. Weliswaar een vertaling uit het Engels maar in dit boek zijn toch veel wetenswaardigheden te vinden voor bij het restaureren van onze zeilende bedrijfsvaartuigen.

29. **Tuigage, Laden, Lossen en onderhoud van binnenvaartschepen.** A. A. H. Spaan en G. J. Leygraaff. Born N.V. Uit-

geversmaatschappij, Assen / Amsterdam / Rotterdam / Brussel. 5de druk 1967. Soms nog in de boekhandel, of een nieuwere druk.

Geeft een goed inzicht over het behandelen van tuigwerk aan boord van hedendaagse (\pm 1967-1970) binnenschepen en vertelt uitgebreid over het onderhoud van die schepen wat we direct op de zeilende bedrijfsvaartuigen van toepassing kunnen laten zijn.

Tuigage, Laden, Lossen en onderhoud van binnenvaartschepen. A. A. H. Spaan en G. J. Leygraaff. Uitgeverij Born N.V. – Assen, 1948. Moeilijk tweedehands.

Geeft, in tegenstelling tot de latere drukken, nog een uitgebreide verhandeling over de tuigage van de zeilende bedrijfsvaartuigen.

30. **De „Ideaal”; geschiedenis van een binnenschip.** Gep Frederiks. Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam, 1980. Uitverkocht.

Beschrijft de geschiedenis, bouw en reilen en zeilen van deze zeilkast.

31. **Fluiten geeft veel wind; over zeilende broodvaarders.** Gep Frederiks. Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam, 1977. Uitverkocht.

Aquarellen en korte beschrijvingen van de kenmerken van vrijwel de nog meest voorkomende zeilende bedrijfsvaartuigen.

32. **Ronde en Platbodems; schepen en jachten.** Jan Lunenburg & W. Haentjens. Grote Alken nr. 631; Uitgeverij de Alk b.v., Alkmaar. Zonder jaartal. In de boekhandel.

Geeft in een kort bestek een totaal overzicht, en korte beschrijvingen, van de Nederlandse ronde en platbodemschepen. Zowel jachten als bedrijfsvaartuigen.

33. **Binnenvaartschepen.** R. Martens & F. Loomeyer. Grote Alken nr. 692; Uitgeverij de Alk, Alkmaar, 1977. In de boekhandel.

Geeft een geschiedkundige schets van de zeilende bedrijfsvaart.

34. **Botters.** J. Peereboom. Grote Alken nr. 673; Uitgeverij de Alk b.v., Alkmaar, zonder jaartal. In de boekhandel.

Een geschiedschrijving van dit Zuiderzeeschip door een schrijver die zelf in z'n jonge jaren z'n klompen aan boord van zo'n schip versleet.

35. **Nederlandsche Binnenschepen.** G. C. E. Crone. Allet de Lange, Amsterdam, 1944. Soms nog tweedehands te koop.

Korte geschiedkundige verhandeling over de zeilende binnenvaart.

36. **Schipperswerk; De binnenvaart rond 1900 in scheepsmodellen.** Uitgave naar aanleiding van een tentoonstelling in het Maritiem Museum „Prins Hendrik” te Rotterdam, 1975. Nog in het museum te koop. Foto's en korte beschrijvingen van de tentoongestelde model-

len. De modellen zijn getrouwe „kopiën op maat” van zowel houten als ijzeren zeilende bedrijfsvaartuigen.

37. **Het Aloude Schip in 1979.** Uitgave van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Zeilend Bedrijfsvaartuig, 1979. Uitverkocht.

Een technisch overzicht van ca. 180 zeilende bedrijfsvaartuigen in het bezit van leden van de vereniging. Helaas een zeer slechte druk.

38. **Schepen van de Nederlanden; van de late middeleeuwen tot het einde van de 17de eeuw.** J. van Beylen. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon N.V., 1970. Tweedehands.

Een geschiedenis over de scheepvaart waaruit ook veel kennis te verzamelen voor ons restauratiewerk.

39. **Oude Zeilschepen en hun Modellen; binnenschepen, jachten en vissersschepen.** E. W. Petrejus. De Boer Maritieme Handboeken/Unieboek N.V. Bussum, 1971. Antiquarisch verkrijgbaar.

Geschiedkundige beschrijvingen van alles wat reilde en zeilde en voorloper was van onze zeilende bedrijfsvaartuigen. Zeer aan te bevelen.

40. **Skûtsjesilen.** Lieveu Pietersen. Drukkerij en Uitgeverij Laverman N.V., Drachten, 1965. Tweedehands.

Een geschiedschrijving van het skûtsjesilen.

41. **Zand- Grint en de IJsselmannen.** C. J. W. van Waning. Uitgegeven door de Koninklijke Schippersvereniging Schuttevaer, afdeling Ouderkerk a/d IJssel en Omstreken ter gelegenheid van het

twaalfde lustrum 1919-1970. Soms tweedehands. Een geschiedschrijving.

42. **Uit de geschiedenis van de zeilvaart; De Groninger Zeevaart in de tweede helft der 19de eeuw.** P. J. van Herwerden. Gijsbers en van Loon - Arnhem, 1969. Tweedehands. Een geschiedschrijving.

43. **De Laakhaven.** W. J. Dijk. Uitgave van het Gemeentebestuur van 's-Gravenhage, 1932. Antiquarisch. Historische ontwikkeling tot aan het toen nieuwe havencomplex. Mooie schetsen van velerlei typen bedrijfsvaartuigen.

44. **Het Bruine Schuitenboek; een nieuwe generatie schippers op oude zeilschepen.** P. N. van Kampen & Zn. 1978. Wellicht bij de Slegte. Kijk- en leesboek over restauratie en nieuw functies (chartervaart).

45. **Het Tuigen van schoenerschepen.** Th. Lehman. P. N. van Kampen & Zoon, Amsterdam, 1972. Nog, en dan moeilijk, tweedehands. Oorspronkelijke uitgave uit 1920; met veel informatie over

het tuigen. Ook goed bruikbaar voor onze zeilende binnenvaart.

46. **Oliemotoren voor de binnenscheepvaart.** C. Noorlander. Born, 1943. Moeilijk tweedehands. „Handboek voor motorschippers en motordrijvers.” Prima voor de oude motoren beneden 150 pk.

47. **Zelf een boot bouwen, afbouwen, verbouwen, repareren, onderhouden.** H. Th. Janssen. 6de druk 1975. Hollandia B.V., Baarn. In de boekhandel. Veel informatie over constructies en onderhoud. Ook zeer bruikbaar voor onze schepen.

48. (A)-**Handboek voor smeden.** P. G. van Dongen. Derde druk juli 1939. Antiquarisch. (B)-**Handboek voor smeden.** P. G. van Dongen. Vierde druk in januari 1952. Tweedehands. (C)-**Handboek der metaalbewerking.** A. de Jong. Derde druk april 1937. Antiquarisch. (D)-**Handleiding voor de metaalbewerker, meer in 't bijzonder den Smid.** J. A. van der Klaes. 4de druk 1923. Antiquarisch.

A. B. C. D. Interessante oude handboeken over dit oude ambacht. Helaas tegenwoordig vrijwel niet meer toe te passen in verband met het wezenlijke verschil in materiaalstelling. Het hedendaagse staal is niet meer te smeden als het oude ijzer.

49. **Onderhoud** - Bokkepoet XXVIII - Speciaal. Werkgroep Tuigerij & Dokumentatie. Het Zeilend Bedrijfsvaartuig, Amsterdam, 1980. Uitverkocht. Over onderhoud van; de romp van ijzeren en stalen schepen; hout-preservering en onderhoud; het touwwerk; het zeildoek.

50. **Heil om Seil.** Hylke Speerstra. Utjowerij N. Miedema & Co/Ljouwert, 1968. Uitgave in het Fries. **Met de Kloten voor het Blok.** Hylke Speerstra. Kruseman, Den Haag/Miedema Pers, Leeuwarden, 1970. Vertaald uit het Fries. **Kop in de Wind.** Hylke Speer-

stra. De Boer Maritiem/Unieboek, Bussum, 1975. Hernieuwde uitgave.

Toch nog wel in de boekhandel te vinden, anders tweedehands. Drie titels. Een en hetzelfde boek. Geeft door de mond van de vertellende Frieseschippers veel technische en sociale informatie over het zeilen met voornamelijk skûtsjes.

51. **De Laatste echte schippers; binnenvaart onder zeil.** Hylke Speerstra. De Boer Maritieme Handboeken, Bussum, 1973. In de boekhandel. In de vertellingen van deze schippers over het leven van alledag aan boord van hun zeilschepen is voor ons weer zeilbaar maken van oude binnenvaartschepen veel detaillistische kennis te vergaren.

52. **Schippers van de Zee; de laatste kustvaarders onder zeil.** Hylke Speerstra. De Boer Maritiem, Bussum. Geen jaartal. In de boekhandel. Deze verhalen geven niet alleen een goed zicht op het leven aan boord van deze zeilende kustvaarders, maar geven zo tussen de regels veel technische geheimen prijs over het schip en z'n tuig.

53. **Gids voor Milieuvriendelijk en Streekeigen Varen in Noord-West Overijssel; toegespitst op de vaarmogelijkheden met een Punter.** Reini en Hans Houkema. Uitgave van de Stichting Natuur- en Milieufederatie. Aan de Stadsmuur 79-83, Zwolle. Geen jaartal. Een korte handleiding over de geschiedenis en de bouw van, en het varen met de Punter.

54. **Schepen van het Zuiderzeemuseum; beschrijvende gids van het schepenbezit van het Rijksmuseum - Zuiderzee**

museum - te Enkhuizen. 1966. Verkrijgbaar in het museum. Vertelt in beknopte vorm iets over de tentoongestelde schepen.

55. **Vijf jaar Enkhuizer Klipperrace; schippers en schepen.** Uitgave van de Enkhuizer Hardzeilcommissie, 1979. Hier en daar nog verkrijgbaar, in ieder geval nog bij Hilgersom Navigare, Amsterdam. Een zestien tal schippers vertelt over hun klipper en het hedendaagse zeilschippers.

56. **Skûtsje Journaal 1976. Skûtsje Journaal 1980.** Uitgaven van de Sintrale Kommissie Skûtsjesilen. Jaarlijkse uitgave rondom het skûtsjesilen met wetenswaardigheden over de meezeilende schippers en schepen.

57. **Friesland Post „Special”; jubileumnummer „5 jaar”.** Uitgave van Uitgeverij Interpress, Sneek. 1978. Uitgave speciaal gewijd aan de Friese binnenvaart, van zeilende naar hedendaagse gemotoriseerde, in al z'n facetten.

58. **Van Poonschuit tot Beunschip; catalogus - met geschiedkundige beschrijving - van de expositie van scheepsmodellen, afbeeldingen en voorwerpen met betrekking tot de binnenvaart in de IJsselstreek in samenwerking met de Van Waning-stichting; gehouden van 18 december '76/19 februari '77.** Uitgave van Streekmuseum Crimpenerhof, IJsseldijk 314, Krimpen a/d IJssel. Geeft een inzicht in het leven en varen van de schippers en hun familie rondom de Hollandse IJssel. Verder helpt het ons zicht te krijgen op de diverse IJsselschepen.

59. **Met de Anna Onder Zeil.** C. Buddingh, Otto Dicke, Sietzo Dijkhuizen, Jan van de Kam. Zeilsportpromotion B.V., Almere, 1980. In de boekhandel. Door middel van de schrijfstift van een niet-varensgezel/schrijver, de tekentstift van een tekenaar, het oog van een fotograaf, beleeft deze oude, weer zeilende klipper een tocht vanaf Dordrecht via de grote rivieren, IJsselmeer,

ZW-Westhoek van Friesland en NW-Overijssel naar Zwartsluis. Een Impressie over het varen, het landschap, de natuur, de steden en het leven op water.

60. **Catalogus van de Maritieme bibliotheek van het Noordelijk Scheepvaartmuseum in Groningen. 1972.**

Een totaaloverzicht van alle boeken in de bibliotheek van het museum.

61. **Beschrijvende catalogus der scheepsmodellen en scheepsbouwkundige tekeningen 1600-1900.** W. Voorbijtel Cannenburg. Uitgave van het Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum Amsterdam, 1944. Hier en daar nog tweedehands verkrijgbaar.

Alle modellen van het scheepvaartmuseum plus een Nederlandsche Bibliographie van scheepsbouw en tuigkennis 1565-1900. Alle in het museum aanwezig en te bezichtigen en te raadplegen.

62. **Elements of yacht design.** Skene. Dodd, Mead and Co., New York, 1962.

Gegevens voor het ontwerpen van jachten en hun tuigage. Hoewel niet voor restauratie van binnenschepen geschreven, kunnen hier vele gegevens uitgehaald worden over bijv. „sterkteberekening”, „hulpmotor”, „schroef” en „tuigage”.

63. **Jan Goos, visserman van Enkhuizen.** J. Goos. Van Kampen & Zoon, Amsterdam, 1961. Autobiografie van een Enkhuizer visserman (1877-1950).

64. **Geen moed vist ook.** P. Dorleyn. De Boer Maritiem, 1977. In de boekhandel.

Beschrijving van zeilende vissersschepen en de visserij op de voormalige Zuiderzee. Veel pentekeningen en aquarellen.

65. **De Friese Palingaken.** J. Zetzema. Hilgersom/Navigator, Amsterdam, 1976. In de boekhandel; anders bij de uitgever.

Beschrijving van de vaart op zee – voornamelijk van Heeg, Friesland naar Londen, Enge-

land – met palingaken.

66. **Scheepsmodellen; binnenschepen.** E. W. Petrejus. Uitgeversmaatschappij C. A. J. van Dishoeck, Bussum, 1964. Soms hier en daar tweedehands te pakken te krijgen. Een verhandeling over zeilende binnenvaartschepen van de middeleeuwen tot haar einde aan de hand van modellen. Het is hoofdstuk I uit: Oude Zeilschepen en hun modellen, binnenschepen-jachten en vissersschepen door E. W. Petrejus. Uit onze bibliografie nr. 39.

67. **Nederlandsche Jachten, Binnenschepen, Vissersvaartuigen en daarmee verwante kleine zeeschepen 1650-1900.** G. C. E. Crone. Oorspronkelijk verschenen in 1926 bij Swets & Zeitlinger. Heruitgave in 1978 door Schiepers, Schiedam. Hier en daar in gespecialiseerde winkels te koop. Geschiedkundige verhandeling, aan de hand van modellen, over onze zeilende binnenvaart; gericht tot het einde van de houtbouw. Een goede vóór-aanvulling van het boek nr. 39, Oude Zeilschepen en hun modellen, binnenschepen, jachten en vissersschepen, door E. W. Petrejus die de stap van hout- naar ijzerbouw doet.

68. **Weerzien met de Oude Binnenvaart.** Rob Martens & Lieuwe Westra. Uitgever Kosmos-Amsterdam, Antwerpen, geen jaartal. In de boekhandel.

Een verzameling foto's die een goed overzicht geven over de zeilerij rond de eeuwwisseling. Het boek is uitgekomen in 1982 en nog overal verkrijgbaar. Het is een boek dat in één adem genoemd behoort te worden met „Glorie van de Oude Binnenvaart” van dezelfde schrijvers/samenstellers, Onze bibliografie nr. 6.

69. **Lemsteraken, van visserman tot jacht.** T. Huijtema. Uitgeverij Heureka, Hoogstraat 20, 1381 VS Weesp, 1982. Tot stand gekomen dankzij samenwerking tussen de Stichting Ronde- en Platbodempjachten en de uitgever. In de boekhandel of bestellen bij de uitgever.

Een totaal-overzicht over het ontstaan, de ontwikkeling vissersmans- en hedendaags gebruik van deze aak als jacht.

70. **Varen waar geen water is; reconstructie van een verdwenen wereld.** Geschiedenis van de scheepvaart ten oosten van de IJssel van 1300 tot 1930. Door G. J. Schutten. Uitgeverij Broekhuis, Hengelo, 1981. In de boekhandel. Een uitgebreide verhandeling over de houten zeilende binnenvaart in deze zo door ons vergeten binnenlanden/binnenwateren van Nederland. Een adembenemend boek dat je in één adem uitleest... maar daar wel de tijd voor moet nemen. Geeft een goed inzicht in de geschiedenis, het gebruik en toepassing, de bouw en het varen met deze voor ons zo onbekende schepen en schippers.

71. **Die Segelschiffe der Deutschen Kleinschiffahrt.** Hans Szymanski. Lubeck 1929. Antiquarisch.

Een in het gotisch-Duits gedrukte verhandeling over de Duitse kustvaartuigen: zowel in hout als ijzer gebouwd. Een interessante verhandeling in verband met de overeenkomsten en aanvullingen tussen deze Duitse schepen en onze Nederlandse binnenvaartschepen uit die tijd.

72. **Segelschiffe der Ostsee.** Federzeichnungen von Andreas Laursen. Verlag Egon Heinemann, Norderstedt, 1978. In de vakboekhandel.

Een overzicht van zeilende Oostzeeschepen in pentekening gebracht. Geeft een aardig idee van deze schepen en ook hoe onze koftjalk, logger, tjalk en klipper het op dit water deed.

73. **Skene's Elements of Yacht Design.** Bijgewerkt door Francis S. Kinney. Dodd, Mead & Company, New York, 1981. In de gespecialiseerde of technische boekhandel.

Een bewerkte en aan de tijd aangepaste uitgave van het boek nr. 62 uit deze bibliografie.

74. **Zeemanstaal.** J. F. Viëtor. P. N. van Kampen & Zn.

N.V., Amsterdam. Geen jaartal. Hier en daar nog te koop. Wel zoeken.

Woordenboek waarin opgenomen scheepstermen uit o.a. ook de binnenvaart, zeevaart, zeilvaart, kustvaart, visserij, enz.

75. **Het werken met touw en staaldraad voor de beroeps- en pleziervaart.** Door Kaj Lund. HOLLANDIA Baarn, 1972. Nog steeds in de boekhandel. Een duidelijk en goed boek over schiemannen.

76. **Aanzien van de Oude Visserij.** Rob Martens en Lieuwe Westra. Uitgever Born-Assen, Amsterdam. Geen jaartal. Geeft in prenten en foto's met uitleg een beeld van de visserij van ± 1880 - ± 1950.

77. **Wie Zee Spuudt Wint De Prijs.** Hylke Speerstra. In de vakboekhandel.

Uitgegeven als herdenkingsboek ter gelegenheid van het honderdvijftigjarige bestaan van „De Groninger Eendracht”. Bevat veel gegevens over tjalken.

78. **Wat de Havenarbeider moet weten.** D. P. Jansen. Uitgave der Scheepvaart Vereniging Noord te Amsterdam, 1948. Zover bekend tweedehands.

Geeft een inzicht hoe het schip en de diverse ladingen behandeld moeten worden tijdens het laden en lossen. Kan interessante inzichten verschaffen bij het werken aan boord van onze zeilende bedrijfsvaartuigen. In 1957 en 1961 kwam er een aangepaste en bijgewerkte uitgave uit.

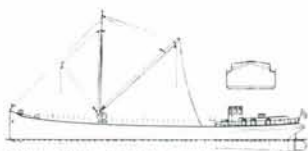
79. **Schippers op de Alblas en de Graafstroom.** Leen Smit & Adam Krijgsman. Offsetdrukkerij Kanters B.V., Alblasterdam, 1976. Niet in de boekhandel, nog een paar exemplaren bij de uitgever.

Geeft, gericht op de schipper en z'n familiebanden, een fascinerend inzicht in de binnenvaart op bovengenoemde wateren. Voor de bezitter en liefhebber een boekje om als een kleinood te koesteren.

80. **Schepen die voorbijgaan; een verzameling afbeeldingen**

en beschrijvingen van schepen die de Nederlandsche binnenwateren bevaren. Bewerkt door H. C. A. van Kampen & H. Kersken Hzn. In opdracht van den A.N.W.B., Toeristenbond Voor Nederland. Met medewerking van de Kon. Verb. Ned. Watersportverenigingen, 1927. Uitverkocht. Soms antiquarisch te koop.

Een kaleidoscoop van de Nederlandse, dertigerjaren, schepen in lijnen- en zeilplan. Ook veelal een korte beschrijving en een foto. Dit boek is een zo goed gedocumenteerd totaaloverzicht dat het de basis vormt van onze kennis over ijzeren zeilende binnenschepen. Helaas uitverkocht en moeilijk te krijgen.

SCHEPEN DIE VOORBIJGAAN

81. **Groningen vaar-wel.** Kees van der Hoef. Technipress-Groningen. 1981. In ieder geval te koop bij het Noordelijk Scheepvaartmuseum te Groningen.

Geeft een terugblik hoe het was op Groninger(stad) wateren met haar binnenscheepvaart.

82. **Blokkepoot.** Henk Bos. Speciale Bokkepootuitgave van de landelijke vereniging tot behoud van het zeilend bedrijfsvaartuig. Géén jaartal, maar uitgekomen in september/oktober 1982. Niet in de handel. Géén exemplaren meer voorradig.

Voor de restaurateur en/of doe-het-zelver pursang. Dit boekje is een complete verhandeling over houten en stalen, touw- zowel als staaldraadblokken. Met andere woorden, dit boekje legt haarfijn uit hoe je zelf alle blokken die je nodig hebt kunt maken. Zeer aan te

bevelen ware het niet dat er géén exemplaren meer te krijgen zijn.

83. **De scheepvaart in vroeger jaren, deel II.** G. Nauwelaers-Wanders. Uitgave van de samenstelster, 1980. Alleen verkrijgbaar bij de samenstelster. Informatie te krijgen bij Floris Hin, Kerkstraat 382, Amsterdam.

Een fotoalbum dat ons een kijkje gunt op de kanalenvaart in België van zo'n 80-50 jaar geleden.

84. **De scheepvaart in vroeger jaren, deel III. De Stoomboten Internationaal.** G. Nauwelaers-Wanders. Uitgave van de samenstelster. 1980. Niet meer verkrijgbaar. Misschien tweedehands in België.

Foto's vertellen ons het verhaal van de plaats van de stoomsleeboten op Belgische kanalen in het begin van de twintigste eeuw.

85. **De scheepvaart in vroeger jaren, deel IV. De Zeilvaart.** G. Nauwelaers-Wanders. Uitgave van de samenstelster. Neerharen België, 1980. Alleen verkrijgbaar bij de samenstelster. Informatie te krijgen bij Floris Hin, Kerkstraat 382, Amsterdam.

Ook hier foto's en prentkaarten die de geschiedenis schrijven van de zeilende bedrijfsvaart op de kanalen en rivieren in België vanaf het einde van de vorige eeuw tot het einde van deze zeilerij omstreeks de Tweede Wereldoorlog.

86. **De scheepvaart in vroeger jaren, deel V. De Voerman.** G. Nauwelaers-Wanders. Uitgave van de samenstelster. 1981. Alleen verkrijgbaar bij de samenstelster. Informatie te krijgen bij Floris Hin, Kerkstraat 382, Amsterdam.

Deze foto's tonen ons in alle facetten het jagen langs en op de Belgische wateren. Tussen de foto's van de voermannen en hun jaarpaarden valt ons het schrijnende beeld op van de jagende schippersfamilie die niets romantisch uitstralen; integendeel juist wel het tegengestelde.

87. **De scheepvaart in vroeger jaren, deel VI: Nederland.** G. Nauwelaers-Wanders. Uit-

gave van de samenstelster, 1982. Alleen verkrijgbaar bij de samenstelster. Informatie te krijgen bij Floris Hin, Kerkstraat 382, Amsterdam.

Een mengeling van zeil-, jaagen motorschepen tussen 1900-1950 van de Nederlandse binnenwateren op fotoprent gebracht.

88. **Zeeuwsche Visscherschepen van de Ooster- en de Westerschelde.** J. van Beylen. Uitgever P. N. van Kampen & Zoon N.V., Amsterdam. 1966. Tweedehands.

Een beschrijving met lijnen- en zeiltekeningen van vrijwel alle vissersschepen van zo rond de eeuwwisseling die nog zeilende hun beroep uitoefenden op Zeeuwse- en Zuidhollandse wateren.

89. **De scheepsbouw vanaf zijn oorsprong.** E. van Konijnenburg. Uitgegeven door de Internationale Vereniging voor De Scheepvaart Congressen, Brussel. Omstreeks 1910. Antiquarisch. In te zien in de bibliotheek van het Nederlands Historisch Scheepvaart Museum te Amsterdam, het Scheepvaartmuseum Prins Hendrik te Rotterdam en de Universiteits Bibliotheek te Amsterdam.

Een compleet overzicht van de ontwikkeling van de scheepsbouw met een zeer uitgebreide verhandeling van de bouw van houten binnenvaartschepen tot zo rond de eeuwwisseling. Dit alles gebracht in fantastische ingekleurde lijnenteekeningen. Je kunt wel zeggen dat dit boek de voorloper is van het boek nr. 13 uit deze lijst van P. J. V. M. Sopers, Schepen die verdwijnen.

SCHEEPS- TYPOLOGIEEN DEEL 10

